

Uddannelseskompetencer for social- og sundhedsassistenter og social- og sundhedshjælpere i kommunerne

Social og sundhedsassistenter og social- og sundhedshjælpere i ældreplejen løser flere og mere komplekse pleje-, behandlings-, og omsorgsopgaver end tidligere. Ældreplejen skal blandt andet kunne tage sig af flere og flere ældre medicinske patienter med sammensatte og komplekse omsorgs- og plejebehov, som stiller ældreplejens faggrupper over for nye opgaver. Det komplekse niveau er karakteriseret ved ustabile, uafklarede og uforudsigelige forløb, hvor behovet for sygepleje kan ændres hurtigt. Derfor er det væsentligt, at faggrupperne har de rette kompetencer, og at ældreplejen har den rette sammensætning af faggrupper.

Den danske kommunale ældreservicesektor står i de kommende år over for en række udfordringer.

Der bliver flere og flere ældre og dermed flere behandlingskrævende borgere. Der forventes en stigning i antallet af livsstilssygdomme. Der kommer nye behandlingsmuligheder, og der skabes flere og større krav/forventninger fra borgerne om service.

Sygehusene effektiviserer deres patientforløb, så den tid, hvor patienterne er indlagt, bliver så kort som muligt. En række planlagte aktiviteter bliver allerede nu gennemført ambulant i dagtimerne uden indlæggelse.

Når patienterne hurtigere udskrives og sendes til eget hjem eller plejecenter, betyder det, at de – uanset om de derefter omtales som borgere – reelt ofte har et pasningsbehov som patienter. Når borgeren udskrives til eget hjem eller plejecenter fra hospitalets specialafdelinger og er færdigudredt, skal personalet i kommunen kunne varetage pasning og pleje i forbindelse med mange forskellige sygdomme som f.eks. kræft, blodprop eller depression.

Det giver en ny type arbejdsopgaver, fx infektioner, i den kommunale primære sektor, som på den ene side fordrer større specialfaglig indsigt og viden. På den anden side fordrer det en generel sundhedsfaglig indsigt og viden for at kunne rumme mangfoldigheden af og forskelligheden i opgaver.

Det betyder, at de nye strukturer og opgaver i høj grad kommer til at påvirke den enkelte medarbejders faglige og personlige kompetencer i ældreservicesektoren.

Samtidig bliver der færre personer i den erhvervsaktive alder og en større ressourceknaphed i den offentlige sektor.

Det medfører, at kommunernes ældreservice i disse år gennemgår omfattende ændringer i struktur og jobfunktioner for at kunne imødekomme udviklingen. En udvikling, der stiller nye og anderledes krav til kompetencerne hos dem, der skal arbejde i sektoren.

FOA Social- og Sundhedsafdelingen har derfor på baggrund af hhv. uddannelsesbekendtgørelserne (Undervisningsministeriet 2017) samt rapporten "Nye kompetencer i ældreplejen" fra beskæftigelsesregion Nord og Teknologisk institut, Analyse og erhvervsfremme, sammenskrevet job- og kompetenceprofilerne.

Uddannelseskompetencer for social- og sundhedsassistenter

Som nyuddannet social- og sundhedsassistent varetager man grundlæggende sundheds- og sygeplejeopgaver i stabile forløb, dvs. forløb, hvor patientens behov er kendte, og hvor det er oplagt, hvad patienten får brug for. Assistenten kan også varetage komplekse sundheds- og plejeopgaver.

Social- og sundhedsassistenter er autoriserede sundhedspersoner.

Som social- og sundhedsassistent er man uddannet til at se helheden i plejen og omsorgen, og man udfører selvstændigt plejeopgaver og motiverer borgere til aktivering og beskæftigelse.

En social- og sundhedsassistent tilrettelægger og yder praktisk og personlig hjælp. De kan også være med til at udarbejde rehabiliteringsforløb i samarbejde med f.eks. fysioterapeuter og ergoterapeuter. Formålet er oftest at gøre borgeren mere selvhjulpne.

Ofte kræver flere af social- og sundhedsassistentens opgaver planlægning og koordinering med andre faggrupper. Det kan foruden ergoterapeuter og fysioterapeuter være sygeplejersker, socialrådgivere eller borgerens privatpraktiserende læge.

Assistenten skal kunne genkende symptomer på de mest almindeligt forekommende sygdomme hos ældre og skal være i stand til at vurdere, om der skal tilkaldes en sygeplejerske eller læge.

Social- og sundhedsassistenter kan varetage medicindispensering og medicinadministration i henhold til gældende lovgivning.

Assistenter med erfaring klarer langt flere opgaver end en nyuddannet.

Uddannelseskompetencer for social- og sundhedsassistenter jfr. Bekendtgørelse om erhvervsuddannelsen til social- og sundhedsassistent. (Bekendtgørelse nr. 755 af 8.6. 2018)

Konkrete kompetencemål for uddannede social- og sundhedsassistenter.

Social- og sundhedsassistenten kan efter endt uddannelse:

- 1) Eleven kan selvstændigt udøve arbejdet som social- og sundhedsassistent i overensstemmelse med de etiske og lovmæssige regler, der følger med ansvaret som autoriseret sundhedsperson. Eleven kan i et tværprofessionelt samarbejde arbejde i overensstemmelse med de fastlagte kvalitetsstandarder, herunder beskrivelser af serviceniveau og procedurer for patientsikkerhed.
- 2) Eleven kan begrunde og selvstændigt tilrettelægge, udføre og evaluere sygepleje, der retter sig imod borgere og patienters grundlæggende behov ud fra en metodisk og rehabiliterende tilgang.
- 3) Eleven kan indgå i komplekse behandlingsforløb i borgerens eget hjem, herunder varetage palliativ pleje.
- 4) Eleven kan på baggrund af en sygeplejefaglig vurdering handle på forandringer i borgerens og patientens fysiske og psykiske symptomer, herunder anvende værktøjer til tidlig opsporing.
- 5) Eleven kan selvstændigt arbejde med borger- og patientrettet forebyggelse, sundhedsfremme og rehabilitering
i forhold til de hyppigst forekommende fysiske og psykiske sygdomme og funktionsnedsættelser.
- 6) Eleven kan skabe et involverende samarbejde med borgere, patienter og pårørende, herunder vejlede og motivere gennem målrettet kommunikation.
- 7) Eleven kan selvstændigt og i et tværprofessionelt samarbejde tilrettelægge, gennemføre og evaluere sociale, kulturelle, fysiske og kreative aktiviteter både for enkeltpersoner og grupper i et rehabiliterende perspektiv.
- 8) Eleven kan selvstændigt indgå i en tværprofessionel og tværsektoriel indsats med henblik på at koordinere
og sikre et sammenhængende patient- og borgerforløb.
- 9) Eleven kan varetage koordinering samt indgå i ledelse af teamsamarbejde omkring sygepleje og patient/
borgerforløb, i relation til arbejdets organisering.

10) Eleven kan selvstændigt varetage medicindispensering og medicinadministration i henhold til gældende lovgivning og arbejdspladsens kliniske retningslinjer og procedurer.

11) Eleven kan selvstændigt dokumentere den udførte sygepleje og videregive faglige informationer skriftligt og mundtligt.

12) Eleven kan selvstændigt anvende relevant velfærdsteknologi samt tage initiativ til implementering af ny viden og teknologi.

13) Eleven kan selvstændigt anvende principper for hygiejne og afbrydelse af smitteveje, herunder rene rutiner, sterilteknikker og isolation samt vejlede borgere, patienter, pårørende, kolleger og frivillige herom.

14) Eleven kan med udgangspunkt i borgerens eller patientens ressourcer og hjælpemidler selvstændigt tilrettelægge sit eget og andres arbejde efter ergonomiske principper, arbejdspladsens arbejdsmiljøregler og sikkerhedsforanstaltninger.

Eksempel på arbejdsopgaver for en social og sundhedsassistent.

Primære arbejdsopgaver

Ansvar for den grundlæggende og til dels komplekse sundhedssygepleje og behandling i henholdsvis stabile og ustabile patientforløb:

- Forebyggelse af tryksår
- Behandling af eksem, kateterpleje og skyl, stomipleje
- Sondeernæring, iltbehandling
- Kontrol af IV/venflon (plastickateter)
- Medicinadministration af f.eks. øjendråber, afføringsmidler og smertepaster
- Medansvarlig ved komplekse patientforløb – f.eks. vanskelige sår eller patienter med flere diagnoser
- Omsorg, hjælp, pleje i forbindelse med terminale forløb og dødsfald.
- Anlæggelse af kateter

- Sårbehandling.

Medicin:

- Administrere og observere virkning af medicin
- Administrere og bestille medicin
- Give injektioner.

Dokumentation:

- PDA
- Journalføring
- Udarbejde døgnrytmeplaner i omsorgsjournalen
- Løbende justering af døgnrytmeplan i samarbejde med borgeren og kollegaer.

Koordinering og samarbejde:

- Planlægge, kontakte og koordinere behandlingsforløb med sygeplejersker, ergoterapeuter, fysioterapeuter, praktiserende læge og sygehus
- Beslutte, hvornår opgaver kan uddelegeres til social- og sundhedshjælpere eller skal overtages af en sygeplejerske
- Planlægge udekørende ruter og holde kontakt med personalet
- Være medvirkende til at tilrettelægge rehabiliteringsforløb.

Formidling af viden:

- Rådgive, vejlede og undervise elever, studerende og social- og sundhedshjælpere
- Modtage og håndtere henvendelser fra borgere og pårørende om f.eks. spørgsmål til behandling
- Beskrive, begrunde og videregive såvel mundtlige som skriftlige data vedrørende behandlingsforløb og resultater til kolleger og øvrige samarbejdspartnere.

Foretage observation: (vær opmærksom på, om der er afvigelser fra det normale):

- Trives borgeren (psykisk)?

- Borgerens funktionsevne (fysisk)
- Er der sår/mærker?
- Ser der ud, som der plejer, i hjemmet?

Teknologisk forståelse:

- Anvende håndholdt PDA og andre devices.
- Anvende computer til journalføring, vagtskemaer m.v.

Velfærdsteknologi (teknologier og intelligente systemer, der forsyner eller assisterer borgeren med én eller flere hverdagsfunktioner)

- Evt. betjening af og instruktion i robotter.

Praktisk hjælp:

- Forflytning/lejring
- I begrænset omfang rengøring, tøjvask og indkøb

Mad og drikke:

- Planlægge kost og væske til meget syge borgere
- Vurdere ernæringstilstand

Specielt for medarbejdere på plejecentre

- Sociale aktiviteter
- Arrangere aktivitetstilbud til beboere og borgere
- Motivere borgeren til at blive selvhjulpne og indgå i aktiviteter på plejecentret
- Udarbejde vagtplaner
- Ansvar for at den visiterede ydelse bliver overholdt og udført samt revisitering

Specielt for medarbejdere i hjemmeplejen

- Ansvar for at den visiterede ydelse bliver overholdt og udført samt revisitering
- Sikre et godt tværfagligt samarbejde omkring borgeren

- Udarbejde kørelister
- Udarbejde vagtplaner

Personlige kompetencer

- Kan påtage sig ansvar og færdiggøre sine opgaver til tiden
- Kan bevare overblikket i en (til tider) hektisk hverdag med flere uforudsete situationer
- Kender sine begrænsninger. Kan sige fra, hvis patientens tilstand forværres og overlade opgaven til en anden fagperson som f.eks. sygeplejersken
- Kan lide at arbejde i teams
- Kan arbejde selvstændigt og kvalitetssikre eget arbejde
- Kan lytte og sortere i relevant information.
- Kan engagere og distancere sig fra borgeren.
- Respekterer borgerens hjem og kultur
- Har situationsfornemmelse og dermed vide, hvad der er passende i forskellige situationer
- Kan adskille sit privatliv fra sit arbejdsliv og ikke uovervejet fortælle om sit privatliv.
- Er loyal over for sin arbejdsplads og arbejdsgiver og videregiver ikke eventuel kritik til borgere og pårørende
- Møder til tiden/overholder aftalte tidspunkter og aftaler
- Kan prioritere tid og ressourcer
- Kunne arbejde på flere forskellige opgaver samtidig
- Kan uddelegere opgaver og instruere kolleger
- Er fleksibel og har forskellige arbejdstider på døgnet/året
- Tør komme med forslag til nye måder at gøre ting på

Uddannelseskompetencer for social- og sundhedshjælpere

Erhvervsuddannelsen til social- og sundhedshjælper har som overordnet formål, at eleverne gennem skoleundervisning og praktikuddannelse opnår viden og færdigheder inden for det overordnede kompetenceområde: Professionel omsorg, pleje og praktisk hjælp i et rehabiliterende perspektiv inden for det primærkommunale område.

En social- og sundhedshjælper i ældreservicesektoren er en person, der arbejder med ældre mennesker i sin hverdag, og som skal være opmærksom på, om de har det godt og trives.

En social- og sundhedshjælper udfører både praktisk hjælp og personlig pleje. Den praktiske hjælp består ofte i at støvsuge, støve af, vaske gulv, lave mad, købe ind og vasketøj.

Den personlige pleje kan opdeles i to varianter. En elementær og en grundlæggende sundheds- og sygepleje. Elementær sygepleje er karakteriseret ved lette, stabile og overskuelige forløb.

Typisk er der tale om opgaver, som borgeren selv ville have udført, hvis vedkommende havde været i stand til det. F.eks. at tage tøj af og på.

Grundlæggende sygepleje er, når der er tale om et sammensat og stabilt forløb, hvor plejeforløbet udvikler sig langsomt og som forventet – f.eks. ved et hoftebrud.

Social- og sundhedshjælperen skal både ved elementære og grundlæggende forløb observere fysiske, psykiske og sociale forandringer hos borgeren.

Det er vigtigt, at man er i stand til at videreformidle sine observationer til kolleger – herunder andre faggrupper og samarbejdspartnere.

Social- og sundhedshjælperen er typisk ansat i en kommune på et plejecenter eller i hjemmeplejen, hvor man kommer ud i private hjem. I de fleste kommuner ønsker man, at borgeren bliver længst muligt i eget hjem.

Uddannelseskompetencer for social- og sundhedshjælper jf. Bekendtgørelse om erhvervsuddannelsen til social- og sundhedshjælper. (Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 1117 af 18.8.2016).

Social og sundhedshjælperen kan:

- 1) selvstændigt og i tværfagligt samarbejde udøve arbejdet som social- og sundhedshjælper i overensstemmelse med de etiske og lovmæssige regler, der følger med ansvaret som fag- og myndighedsperson og i overensstemmelse med de fastlagte kvalitetsstandarder herunder beskrivelser af serviceniveau, der gælder for social- og sundhedshjælperens arbejdsområde.
- 2) Eleven kan selvstændigt handle fagligt begrundet på observerede ændringer i borgerens fysiske, psykiske og sociale sundhedstilstand, herunder anvende værktøjer til tidlig opsporing.
- 3) Eleven kan kende forskel på komplekse og ikke komplekse borgerforløb og handle i overensstemmelse med eget kompetenceområde i et professionelt samarbejde.
- 4) Eleven kan selvstændigt udføre praktisk og personlig hjælp, omsorg og pleje til borgere ud fra en rehabiliterende tilgang.
- 5) Eleven kan i samarbejde med borgeren understøtte struktur og sammenhæng i borgerens hverdag.

- 6) Eleven kan i det rehabiliterende arbejde understøtte borgeren i intellektuelle, sociale, kulturelle, fysiske og kreative aktiviteter med respekt for borgerens ressourcer og selvbestemmelsesret herunder inddrage pårørende.
- 7) Eleven kan selvstændigt og i samarbejde med borgeren og dennes pårørende arbejde sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende i udførelsen af de planlagte opgaver.
- 8) Eleven kan selvstændigt og i samarbejde med andre identificere, planlægge, udføre og evaluere sine arbejdsopgaver og arbejdsprocesser ud fra fastlagte kvalitetsstandarder og beskrivelser af serviceniveau.
- 9) Eleven kan arbejde motiverende og anvende kommunikation som et redskab til at skabe et professionelt og tværfagligt handlerum samt til at skabe et konfliktløst og voldsforebyggende miljø.
- 10) Eleven kan fagligt dokumentere sin opgavevaretagelse i relevante dokumentationssystemer og handle i overensstemmelse med regler om oplysnings- og tavshedspligt.
- 11) Eleven kan selvstændigt anvende relevant velfærdsteknologi og digitale hjælpemidler.
- 12) Eleven kan selvstændigt anvende hygiejniske retningslinjer for afbrydelse af smitteveje.
- 13) Eleven kan selvstændigt og i samarbejde med andre udvikle et godt psykisk og fysisk arbejdsmiljø.

Eksempel på arbejdsopgaver for en social- og sundhedshjælper

Primære arbejdsopgaver:

- Ansvar for den elementære pleje og til dels grundlæggende pleje i stabile patientforløb
- Måle blodsukker/temperatur
- Udtage urinprøver
- Medvirke til at forebygge tryksår
- Administrere øjendråber
- Medvirke til at behandle eksem, kateter-, stomipleje
- Iværksætte inkontinensudredning
- Kontrol af IV/venflon (plastickateter)
- Omsorg, hjælp, pleje i forbindelse med terminale forløb og dødsfald

Medicin:

- Give doseret medicin
- Administrere og observere virkning af medicin

Mad og drikke:

- Hjælpe borgeren til at spise/drikke
- Anretning af mad
- Servering og oprydning
- Bestille købmandsvarer
- Beherske principper for god køkkenhygiejne
- Kendskab til elementær ernæringslære

Praktisk hjælp:

- Rengøring
- Indkøb/bestille varer
- Tøjtøjsvask (kendskab til forskellige rengøringsartikler og virkning)
- Forflytning/lejring

Observere fysiske, sociale og psykiske forandringer og symptomer (afvigelser fra det normale):

- Trives borgeren (psykisk)?
- Borgerens funktionsevne (fysisk)
- Er der sår/mærker?
- Ser der ud, som der plejer i hjemmet?

Dokumentation:

- Journalføring
- Opfølgning på døgnplan
- Tilbagemelding til social- og sundhedsassistent og sygeplejerske

Aktivere borgeren:

- I samarbejde med social- og sundhedsassistenter, ergoterapeuter og fysioterapeuter medvirke til at behandle og træne borgere
- Motivere og overtale borgeren til at gøre flere ting selv (blive selvhjulpne) fremfor at udføre opgaverne for borgeren

- Arbejde støttende og igangsættende med henblik på at støtte borgeren i dennes dagligdag og deltagelse i aktiviteter
- Formidle informationer om kommunale tilbud samt om tilbud i nærmiljøet til borger og pårørende
- Vejlede borgeren om elementære sundhedsfremmende og forebyggende tiltag

Arbejde og tale med mennesker:

- Tale med ældre mennesker med lang livserfaring om det, der har betydning for dem i deres hverdag
- Håndtere sorg og dødsfald
- Fagligt kunne forklare og begrunde handlinger
- Tale med forskellige typer af borgere og pårørende og dermed have forståelse for forskellige typer af reaktioner og handlinger
- Beskrive, begrunde og videregive såvel mundtlige som skriftlige data vedrørende behandlingsforløb og resultater til kolleger og øvrige samarbejdspartnere
- Oplære social – og sundhedshjælperelver

Teknologisk forståelse:

- Anvende håndholdt PDA og andre devices
- Anvende computer til journalføring, vagtskemaer m.v.
- Evt. betjene robotter

Specielt for medarbejdere på plejecentre

- Håndtere pårørende, der er i aflastning på plejecentret
- Inddrage borgeren i stedets sociale aktiviteter
- Motivere borgeren til at blive selvhjulpnen, selvom personalet er lige i nærheden
- Bidrage til mægling ved konflikter mellem forskellige typer af borgere, der bor på plejecentret
- Arrangere udflugter og ture

Specielt for medarbejdere i udekørende hjemmepleje

- Bruge forskellige typer af rengøringsartikler og hjælpemidler, da det kan være borgerens egne produkter

- (Rutine)opgaver skal måske udføres på forskellig vis af hensyn til borgeren og dennes indretning af hjemmet
- Store krav til selvstændighed. Ofte er social- og sundhedshjælperen den eneste, der kommer i hjemmet.

Personlige kompetencer

- Kan påtage sig ansvar
- Møder til tiden. Overholder aftalte tidspunkter og aftaler
- Kan prioritere tid og ressourcer og f.eks. arbejde på flere forskellige opgaver samtidig
- Kan lide at arbejde i teams
- Kan give og modtage feedback
- Kan have skiftende arbejdstider og arbejde på helligdage (kan fungere med forskellige døgnrytmer). Større krav til fleksibilitet, da borgere stiller større og større krav til individuelle hensyn. Bl.a. hvornår de skal stå op, spise, deltage i aktiviteter og arrangementer og sove. Det betyder bl.a. skiftende arbejdstider.
- Kender sine begrænsninger og kan sige fra, hvis patientens/borgerens tilstand forværres, og overlade opgaven til en anden fagperson – f.eks. en social- og sundhedsassistent eller en sygeplejerske
- Opsøger viden. Er indstillet på at holde sig opdateret med nye pleje- og behandlingsmetoder
- Kan adskille sit privatliv fra sit arbejdsliv og ikke uovervejende fortælle patienter/ borger om sit privatliv
- Opfører sig høfligt over for andre – også i borgeres hjem/stue. Da flere og flere borgere bliver længere tid i eget hjem, betyder det, at mange pleje- og omsorgsopgaver skal udføres i private hjem. Det kræver store individuelle hensyn, da der f.eks. også kan være andre beboere/ægtefælle tilstede.
- Er bevidst om egen adfærd
- Kan skabe tillid
- Er åben og imødekommende.
- Kan rumme flere kulturer (etnicitet, sociale lag, forskel i viden og krav fra forskellige befolkningsgrupper). Kravet om at kunne rumme flere kulturer vil stige, da der vil komme flere ældre med bl.a. anden etnisk baggrund end dansk.